

CORELAȚIA DINTRE INTERESUL PRIVAT ȘI CEL PUBLIC ÎN CONTRACTUL MATRIMONIAL

THE CORRELATION BETWEEN PRIVATE AND PUBLIC INTERESTS IN MARRIAGE AGREEMENTS

Valentina CEBOTARI, ORCID: 0000-0002-0025-214X

Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.44:347.625

e-mail: cebotarivalentina63@gmail.com

Originea contractului matrimonial este destul de veche. În dreptul roman, contractul matrimonial a apărut în perioada căsătoriilor *sine manu*, în care soția nu cădea sub puterea soțului, ci rămânea în *patria potestas* al tatălui său de origine. La încheierea căsătoriei prin înțelegere convențională, se stabilea principiul de separație a bunurilor. Administrarea și dreptul de a dispune de veniturile din averea soției aparțineau soțului, dar el nu putea înstrăina bunurile soției, fără acordul ei sau al lui *patria potestas* [1, p.149].

Mai târziu, contractele matrimoniale (tocmelile) puteau fi făcute nu doar înainte, dar chiar și în urma celebrării căsătoriei (art. 1609 Codul Calimach), soluție permisă și sub imperiul Legiurii Caragea, chiar dacă nu era prevăzută expres. Din interpretarea dispozițiilor art. 1614 din Codul Calimach, observăm că principiul predominant era cel al mutabilității acestora, atâta vreme cât era prevăzut că: „*alcătuirile căsătorești, făcute înaintea cununiei, nu sunt oprite a se preface în vremea căsătoriei*”, cu respectarea condițiilor prevăzute în partea finală a aceluiași articol, care se referă la interzicerea lezării, prin modificările intervenite, a intereselor anumitor categorii de moștenitori ori ale creditorilor [2, p.45].

Codul civil de la 1864 a deschis o nouă epocă în istoria dreptului românesc. După modelul Codului civil francez, acesta reglementa principiul libertății convenției matrimoniale, în temeiul căruia viitorii soți puteau să adopte orice regim matrimonial sau să convină cu privire la combinarea de regimuri matrimoniale, cu singura restricție de a nu aduce atingere ordinii publice și bunelor moravuri.

În Republica Moldova a urmat o perioadă îndelungată când raporturile dintre soți erau reglementate doar de un singur regim matrimonial – regimul legal, unic și obligatoriu, care prevedea că toate bunurile dobândite de soți în timpul căsătoriei aparțin acestora cu drept de proprietate comună în devălmășie. Acest regim este și în prezent valabil, numai că începând cu anul 2001 soții au posibilitatea de a încheia un contract matrimonial. Schimbările care au avut loc în legislația familială au fost dictate de schimbările economice și sociale din societate.

Prin urmare, raporturile patrimoniale dintre soți, fiind reglementate atât de normele dreptului civil, cât și de normele dreptului familiei, adică de ramuri ale dreptului

privat conțin nu doar elemente de drept privat, dar și elemente publice. Din acest considerent, regula, conform căreia posesorii de interese private pot liber încheia contracte și stabili conținutul lor, nu este o libertate absolută, ci una limitată de dispozițiile legale imperative.

Principiul libertății contractuale se reflectă în dispoziția Codului familiei care permite, dar nu obligă soții sau viitorii soți să încheie un contract matrimonial și care le oferă posibilitatea alegerii regimului matrimonial al bunurilor ce le aparțin, după propria voință. Legiuitorul a stabilit limitări în libertatea de a încheia contractul matrimonial urmărind scopul „protecției statului care într-un mod concentrat exprimă interesele societății” [3, p.126]. Astfel, respectând interesele publice, legea nu permite încheierea contractului matrimonial de către concubini, deoarece viața în comun a două persoane de sex opus este o familie *de facto*, dar nu și *de iure*. Concubinajul în Republica Moldova nu duce la apariția raportului juridic de căsătorie și, respectiv, nu produce efecte juridice între concubini.

Libertatea încheierii contractului matrimonial în prezent este limitată nu doar prin subiecții acestuia, dar și prin alte interdicții prevăzute în scopul protecției părții „slabe” și a intereselor publice. Conform art.29 alin.(6) Codul familiei în contractul matrimonial nu pot fi incluse clauze care contravin principiilor și naturii relațiilor familiale, cum ar fi spre exemplu: unul dintre soți are doar drepturi, iar celălalt – doar obligații. O astfel de prevedere ar încălca principiul egalității în drepturi a soților în familie.

O altă interdicție prevăzută în art.29 alin.(6) Codul familiei este limitarea dreptului soțului inapt de muncă și care necesită ajutor material de a-și realiza acest drept. Normă juridică are un caracter public și are drept scop protecția nu doar a interesului privat al unuia dintre soți, dar și interesul public care se manifestă prin prevederile imperative ale Codului familiei (art. 82-83) care stabilesc obligația soților și a foștilor soți de a se întreține reciproc, atunci când unul dintre ei este inapt de muncă și nu are surse de existență. Încălcarea acestor prevederi ar fi și încălcarea principiului conform căruia membrii familiei își datorează sprijin moral și material reciproc.

În contractul matrimonial nu pot fi incluse clauze pentru reglementarea drepturilor și obligațiilor părinților față de copiii lor minori. Aceste raporturi sunt prevăzute în Capitolul 11 din Codul familiei, soții având libertatea de a-și educa copiii conform propriilor convingeri, dar cu respectarea strictă a drepturilor copiilor. Observăm că și aici este prezent elementul privat și cel public care corelează unul cu altul în măsura în care să satisfacă atât interesul privat al soților și copiilor, cât și interesul public – de ocrotire a familiei și copiilor din partea statului și a societății.

Prevederea legală privind forma contractului matrimonial este și ea îndreptată spre protecția interesului privat și a celui public. Forma scrisă și autentificată notarial este, în primul rând, o garanție pentru soții care au ales un alt regim matrimonial decât cel legal, fiind totodată și o protecție a terților care vor contracta cu unul sau ambii

soți. În unele cazuri – autentificarea notarială poate fi temei de înregistrare a bunurilor imobile, ceea ce asigură drepturile unor eventuali cumpărători, creditorii etc.

Fiecare dintre soți este obligat să informeze creditorii săi despre încheierea, modificarea sau rezilierea contractului matrimonial. În cazul neexecutării acestei obligații, soțul debitor răspunde pentru obligațiile sale indiferent de conținutul contractului. Norma juridică stabilită în art.32 Codul familiei are ca scop protecția drepturilor patrimoniale și a intereselor creditorilor, grija față de partea „slabă” care nu trebuie să suporte consecințele negative care pot apărea în urma încheierii, modificării sau rezilierii contractului matrimonial. Actualmente, norma citată, este greu de aplicat în situația în care nu avem un registru public, unde ar fi notate toate contractele matrimoniale încheiate de soți, cât și modificările și rezilierea acestora. Creditorii sunt interesați să aibă informația actuală despre cei cu care contractează, să cunoască dacă există un contract matrimonial și care este conținutul lui, deoarece modul de împărțire a bunurilor între soți determină posibilitatea executării obligației. Oferirea informației este o garanție atât pentru fiecare dintre soți, cât și pentru creditorii, adică este protejat atât interesul privat, cât și cel public.

Așadar, contractul matrimonial este garanția relațiilor patrimoniale dintre soți. În contextul lumii actuale, aflate într-o continuă schimbare, se impune tot mai mult o educație, a acestei practici vechi, care nu a luat amploare la noi, iar singura explicație ar fi lacuna informațională. Unii autori [4, p.30] însă consideră că contractul matrimonial nu poate hotărî toate problemele vieții familiale, și aceasta ar fi cauza principală pentru care mulți refuză încheierea lui.

Nu împărtășim această opinie, deoarece în multe țări (Franța, Mare Britanie, SUA, Germania etc.) legislația permite introducerea în contractul matrimonial a clauzelor care reglementează raporturile personale dintre soți. Și, fiindcă temelia oricărei familii sunt raporturile personale, iar cele patrimoniale sunt dependente de ele, clauzele patrimoniale ale unui contract matrimonial pot influența comportamentul soților în familie, responsabilitatea acestora unul față de altul, față de copii minori, cât și față de alți membri ai familiei. Mai simplu spus, clauzele contractului matrimonial, chiar și dacă nu reglementează raporturile personale nepatrimoniale, oricum pot influența durata căsătoriei și atitudinea soților față de această instituție care conform Constituției este elementul natural și fundamental al societății. Totodată, este de subliniat că încheierea unui contract matrimonial, cu consultările profesioniștilor în domeniu, ar contribui la evitarea multor situații neplăcute atât în timpul căsătoriei, cât și în cazul unui eventual divorț.

În concluzie, putem afirma că contractul matrimonial este un instrument binevenit atât pentru reglementarea raporturilor patrimoniale dintre soți pe parcursul căsătoriei, cât și în caz de divorț. Întocmirea corectă a acestuia duce la responsabilizarea subiecților contractului matrimonial prin faptul că conținutul lui reflectă interesele private ale fiecăruia dintre soți și a familiei integral. Totodată, rezolvă multe din litigi-

ile care pot apărea la divorț, prin faptul că prevederile contractului sunt voința părților, ceea ce duce la dezvoltarea democrației în societate, respectarea drepturilor și intereselor membrilor familiei și a interesului public.

Referințe:

1. VOLCINSCHI, V., ȚURCAN, D., CEBOTARI, S. ș.al. *Drept privat roman*. Ediția II-a. Chișinău, 2019.
2. NICOLESCU, C.-M. Incursiune în evoluția istorică a regimurilor matrimoniale. Privire specială asupra originii și evoluției convenției matrimoniale. În: *Analele Universității din București*, 2009, nr. 1.
3. БРАГИНСКИЙ, М.И., ВИТРЯНСКИЙ, В.В. *Договорное право. Общие положения*. Москва: Статут, 1998.
4. СТАНИ, Т. Unele considerente cu privire la contractul matrimonial în R.Moldova. În: *Legea și viața*, 2010, nr.7, p.30.